

แผนงานสื่อศิลปวัฒนธรรมสร้างเสริมสุขภาพ

ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ Media literacy Skill

อ.दनัย หวังบุญชัย

เมษายน 2561

เกิดการพัฒนานักรสื่อสารสุขภาพ
และ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านสื่อ
และวิถีสุขภาวะทางปัญญา

เกิดกระบวนการสื่อสร้างสรรค์เพื่อสุขภาวะ
และวิถีสุขภาวะทางปัญญาที่เป็นต้นแบบ
ในการขับเคลื่อนและสร้างการ
เปลี่ยนแปลง

พื้นที่ต้นแบบระบบ
นิเวศน์การสื่อสารเพื่อ
สุขภาวะที่พัฒนาเป็น
แหล่งเรียนรู้

พลังสื่อ
พลเมือง
Active Citizen
and Media
for Change
เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง

ปิงส์

พัฒนาเครื่องมือที่ได้จากกระบวนการ
จัดการความรู้ที่สามารถนำไป
ยกระดับและขยายผลการทำงาน

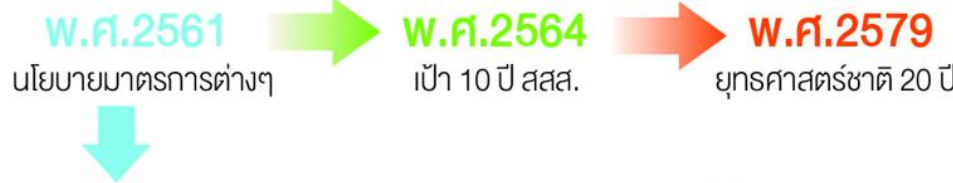
เกิดการพัฒนาหรือขับเคลื่อนนโยบายในระดับชาติ
หรือระดับท้องถิ่น

งานบูรณาการเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย 10 ปี
สสส.

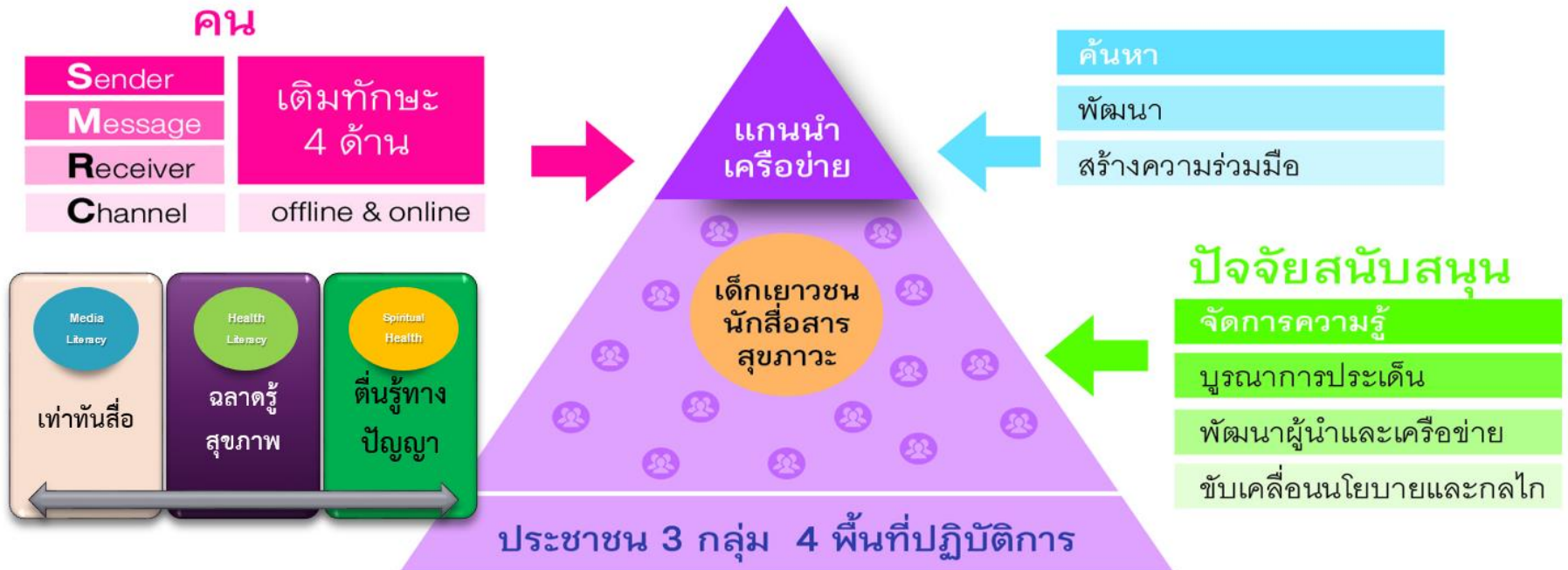
ปฏิบัติการขับเคลื่อนระบบการสื่อสารเพื่อสุขภาวะอย่างต่อเนื่อง ในพื้นที่ 10 จังหวัด

ทิศทางและเป้าหมาย

เป้าหมาย และ นโยบายที่เกี่ยวข้อง

ประชาชนมีความรู้ ทักษะ พฤติกรรม
ในการเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้
และนักสื่อสารสุขภาวะ

กรอบแนวคิดยุทธศาสตร์ ของแผนงานสื่อศิลปวัฒนธรรมสร้างเสริมสุขภาพ

คนไทยฉลาดใช้สื่อให้เป็นเครื่องมือเพื่อนำไปสู่วิถีชีวิตสุขภาวะ“

E1 : Engage

- 1) พัฒนากลยุทธ์ศาสตร์
- 2) จัดเวทีความร่วมมือ
- 3) ค้นหาผู้นำการเปลี่ยนแปลง

E2 : Empower

- 4) เสริมทักษะ 4 ด้าน
- 5) พัฒนาเครือข่ายผู้นำ

ทักษะรู้เท่าทันสื่อ ทักษะการสื่อสารและสร้างความร่วมมือ
ทักษะการเป็นผู้นำ ทักษะรู้เท่าทันตนและสะท้อนความคิด

E3 : Enable

- 6) กระตุ้นให้ลงมือปฏิบัติการ
- 7) จัดการความรู้
- 8) ขับเคลื่อนนโยบายและกลไก
- 9) สื่อสารสังคม
- 10) สนับสนุนทรัพยากร

พัฒนาทักษะ
ที่สำคัญ

เชื่อมโยงทุกฝ่าย
ขยายภาคี

หนุนทรัพยากร
และปัจจัยที่จำเป็น

ครอบคลุม
3 กลุ่มประชาชน
4 พื้นที่ปฏิบัติการ

ร่วมผลักดัน
เป้า 10 ปี สสส.

พัฒนาขีดความสามารถของประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ให้เป็นพลเมือง นักสื่อสารสร้างสรรค์สุขภาวะ (Creative Health Communicator) อันนำไปสู่วิถีชีวิตสุขภาวะและการเติบโตทางปัญญา

ทักษะ รู้เท่าทันสื่อ

(Media, Information &
Digital Literacy - MIDL)

ทักษะฉลาดรู้ทางสุขภาวะ
(Health Literacy)

อย่าปล่อยให้เหล้ามาลวงเรา!!

8 ทักษะที่เด็กเยาวชนยุคใหม่ควรเรียนรู้ ในการเป็นพลเมืองยุคดิจิทัล

ทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง (Digital Citizen Identity):

ความสามารถในการสร้างและบริหารจัดการอัตลักษณ์ที่ดี
ของตนเองไว้ได้อย่างดีทั้งในโลกออนไลน์และโลกความจริง

ทักษะในการรักษาข้อมูลส่วนตัว (Privacy Management):

มีดุลพินิจในการบริหารจัดการข้อมูลส่วนตัว โดยเฉพาะการแชร์ข้อมูลออนไลน์
เพื่อป้องกันความเป็นส่วนตัวทั้งของตนเองและผู้อื่น

ทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอ (Screen Time Management):

ความสามารถในการบริหารเวลาที่ใช้อุปกรณ์ยุคดิจิทัล
และสามารถทำงานที่หลากหลายในเวลาเดียวกันได้

ทักษะการคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดี (Critical Thinking):

ความสามารถในการวิเคราะห์แยกแยะระหว่างข้อมูลที่ถูกต้อง
และข้อมูลที่ผิด ข้อมูลที่มีเนื้อหาดีและข้อมูลที่เข้าข่ายอันตราย
ข้อมูลติดต่อออนไลน์ที่น่าตั้งข้อสงสัยและน่าเชื่อถือได้

ทักษะในการรับมือ กับการคุกคามทางโลกออนไลน์ (Cyberbullying Management):

ความสามารถในการรับรู้ และรับมือการคุกคามข่มขู่
บนโลกออนไลน์ได้อย่างชาญฉลาด

ทักษะในการรักษาความปลอดภัยของตนเอง ในโลกออนไลน์ (Cybersecurity Management):

ความสามารถในการป้องกันข้อมูลด้วยการสร้างระบบความปลอดภัยที่เข้มแข็ง
และป้องกันการโจรกรรมข้อมูลหรือการโจมตีออนไลน์ได้

ทักษะในการบริหารจัดการข้อมูล ที่ผู้ใช้งานมีการทิ้งไว้บนโลกออนไลน์ (Digital Footprints):

ความสามารถในการเข้าใจธรรมชาติของการใช้ชีวิต
ในโลกดิจิทัลว่าจะหลงเหลือร่องรอยข้อมูลทิ้งไว้เสมอ
รวมไปถึงเข้าใจผลลัพธ์ที่อาจเกิดขึ้น
เพื่อการดูแลสิ่งเหล่านี้อย่างมีความรับผิดชอบ

ทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม (Digital Empathy):

ความเห็นอกเห็นใจ และเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นบนโลกออนไลน์

ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ (Media, Information & Digital Literacy - MIDL)

การรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล คืออะไร

M

การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy)

สมรรถนะในการใช้สื่อต่างๆ รวมถึงการวิเคราะห์และเข้าใจในรูปแบบของสื่อและเทคนิคต่างๆ ที่สื่อใช้ในการสร้างผลกระทบต่อผู้รับสื่อและความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ประเมิน และสร้างสื่อในหลากหลายรูปแบบได้

I

การรู้เท่าทันสารสนเทศ (Information Literacy)

สมรรถนะในการประเมิน เลือกใช้ และสื่อสารข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในหลากหลายรูปแบบ และรวมถึงความเข้าใจข้อมูลสารสนเทศต่างๆ ในความหมายเชิงจริยธรรม

D

การรู้เท่าทันดิจิทัล (Digital Literacy)

สมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เครื่องมือสื่อสาร เครือข่ายต่างๆ เพื่อค้นหาข้อมูล (เข้าถึง) ประมวลผล (เข้าใจ) และสร้างสรรค์ข้อมูล (ประยุกต์ใช้) ได้หลากหลายรูปแบบ

การรู้เท่าทันสื่อ

คือ **การอ่านสื่อให้ออก** เพื่อพัฒนาทักษะในการเข้าถึงสื่อ การวิเคราะห์สื่อ การตีความเนื้อหาของสื่อ การประเมินค่าและเข้าใจผลกระทบของสื่อและสามารถใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ได้ ซึ่งเป็นกระบวนการในการพัฒนาศักยภาพทางความคิด เพื่อเป็นการป้องกันตัวเองจากผลกระทบในด้านลบจากสื่อได้เป็นอย่างดี

การขับเคลื่อนกระบวนการนี้ มีความเหมาะสมเป็นอย่างยิ่งต่อเยาวชนซึ่งใช้ชีวิตประจำวันในการเปิดรับสื่อประเภทต่างๆ รวมถึงสื่อใหม่อย่างสื่อออนไลน์ที่ใช้ระยะเวลามากกว่ากิจกรรมประจำวันอื่นๆ

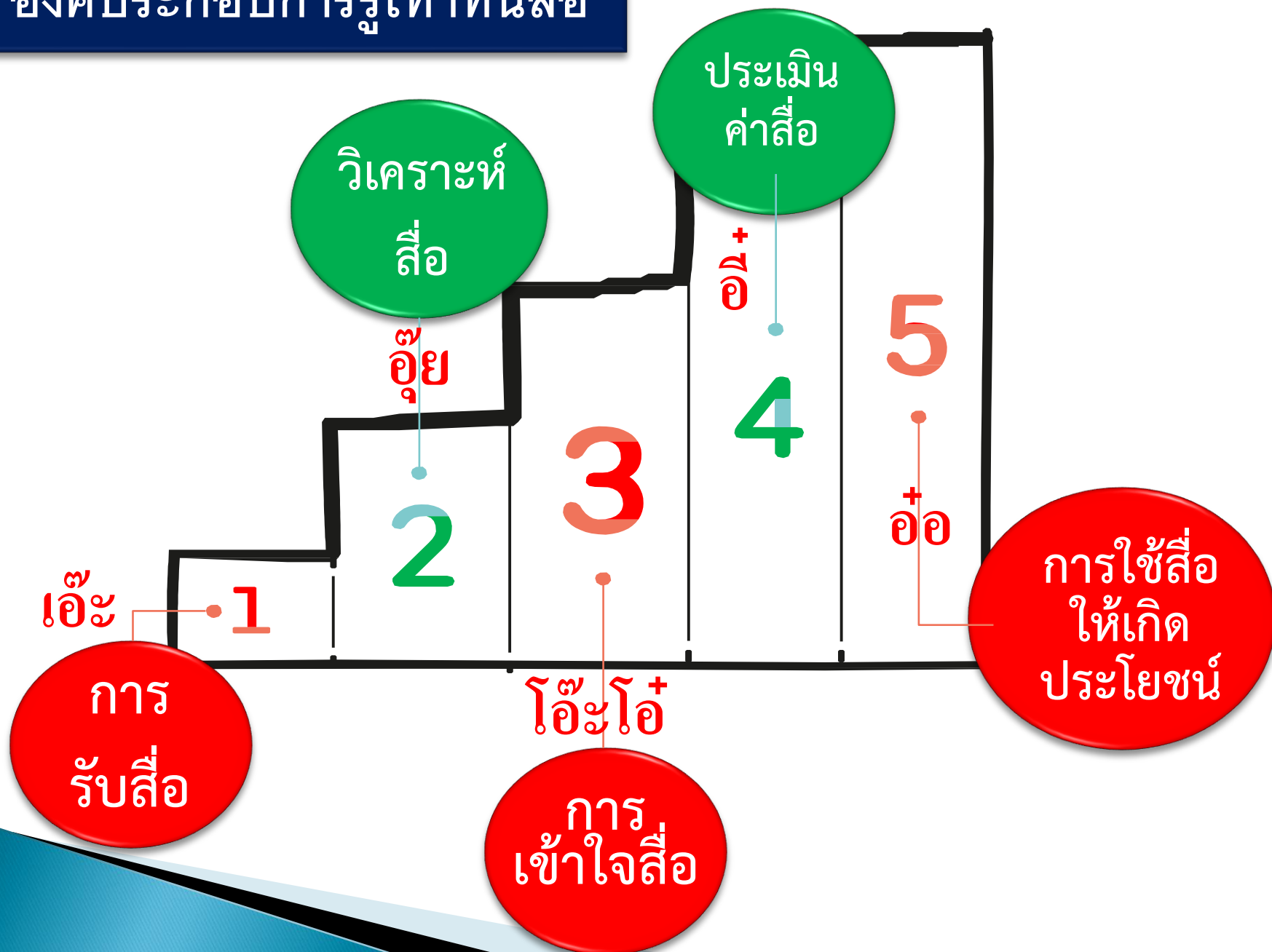
การรู้เท่าทันสื่อ

คือ การที่เราไม่หลงเชื่อเนื้อหาที่ได้อ่าน ได้ยิน ได้ฟัง
แต่สามารถคิด วิเคราะห์ สงสัย และรู้จักตั้งคำถามว่า
สิ่งนั้นจริงหรือไม่จริง ใครเป็นคนให้ข้อมูล
เขาต้องการสื่ออะไร หรือมีจุดมุ่งหมาย แอบแฝงหรือไม่ ??

ลักษณะสำคัญของสื่อ

- ▶ สื่อทั้งหมดมีผู้สร้าง
- ▶ สื่อสร้างภาพความจริง
- ▶ สื่อคือธุรกิจ
- ▶ สื่อส่งสารเชิงอุดมการณ์และค่านิยม
- ▶ สื่อแสดงนัยทางสังคมและการเมือง
- ▶ แต่ละสื่อ มีรูปแบบ แบบแผน และสุนทรียภาพในตนเอง
- ▶ การรู้เท่าทันสื่อเป็นพลังอำนาจ ที่นำมาสู่ความคิดสร้างสรรค์
ที่มากขึ้นและเพิ่มพูนความสามารถในการสื่อสาร

5 องค์ประกอบความรู้เท่าทันสื่อ

5 องค์ประกอบความรู้เท่าทันสื่อ

ประกอบด้วย

1. “**เ๊ะ**” อย่าเพิ่งเชื่อสื่อทันทีที่ดู เ๊ะก่อน อย่าเพิ่งเชื่อสื่อ ต้องสงสัย และตั้งคำถามสงสัยและคิดวิเคราะห์หาคำตอบ

การเปิดรับสื่อ ประสาทสัมผัส หู ตา จมูก ลิ้น สัมผัสของเรา เมื่อเปิดรับแล้วสมองจะสั่งการให้คิดและปรุงแต่งให้เกิดอารมณ์ต่างๆ ตามมา การรับรู้อารมณ์ตนเองจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องแยกความคิดและอารมณ์ออกจากกัน และความคิดจะทำให้เรารับรู้ความจริงว่า “อะไรเป็นสิ่งที่สื่อสร้างขึ้น”

2. “**อึ้ง**” รู้ไว้เสมอว่าสื่อไม่มีความบังเอิญ อึ้งแล้วอย่าเพิ่งชอบ ต้องรู้ทันว่าสื่อจงใจให้เราชอบ สนุก เศร้า หรือคล้อยตามด้วยอารมณ์แบบใดแบบหนึ่ง

การวิเคราะห์สื่อ แยกแยะองค์ประกอบในการนำเสนอของสื่อว่ามีวัตถุประสงค์อะไร

3. “โอ๊ะโอ” สื่อมีกลวิธีต่างๆ ทำให้จดจำและเข้าใจตามที่สื่อต้องการ อย่าเพิ่งโอ๊ะโอ เพราะรู้สึกว่าถูกดึงดูดใจ สื่อมักใช้เทคนิคหลากหลายรูปแบบเพื่อดึงดูดใจให้จดจำ เช่น ใช้การ์ตูน สนุก ๆ หรือคนที่เราชื่นชอบมานำเสนอ

การเข้าใจสื่อ ตีความสื่อหลังจากเปิดรับสื่อไปแล้ว เพื่อทำความเข้าใจในสิ่งที่สื่อนำเสนอ ซึ่งแต่ละคนก็จะมีคามเข้าใจสื่อได้ไม่เหมือนกัน ตีความไปคนละแบบ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ พื้นฐานการศึกษา คุณสมบัติในการเรียนรู้ ตลอดจนการรับรู้ข้อมูลของแต่ละบุคคลที่ไม่เท่ากันมาก่อน

4. “อิ” เจตนาของสื่อ คือ แอบแฝงผลประโยชน์บางอย่าง

เสมอ อิ เพราะแอบปลูกฝังค่านิยมบางอย่าง หรือสร้างทัศนคติอื่นๆ แฝงมากับสื่อ ทำให้เราอยากดื่มเหล้า สูบบุหรี่ ซื้อสินค้าตามฮีโร่ ดารา นักแสดง หรือเชื่อว่าสินค้า/บริการของเขาดี น่าชื่อน่าใช้

การประเมินค่าสื่อ หลังการวิเคราะห์และทำความเข้าใจสื่อแล้ว เราควรประเมินค่าสิ่งที่สื่อนำเสนอว่ามีคุณภาพและคุณค่ามากน้อยเพียงใด ไม่ว่าจะเป็นด้านเนื้อหา วิธีนำเสนอ เทคนิคที่ใช้ เป็นต้น

5. “อ้อ” รู้จักแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้วยเหตุผลที่ต่างกัน

อ้อ จะเกิดขึ้นได้ถ้ารู้จักแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันด้วยเหตุผลที่ต่างกัน ร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ และรู้จักประยุกต์ใช้สื่อให้เหมาะสม

การใช้สื่อให้เป็นประโยชน์ แม้เราจะสามารถวิเคราะห์ เข้าใจ และประเมินค่าสื่อได้ แต่เราไม่สามารถออกไปจากโลกของสื่อได้ จึงจำเป็นต้องนำสิ่งที่เราวิเคราะห์ไปใช้ประโยชน์ เลือกรับสื่อเป็น สามารถส่งสารต่อได้ มีปฏิกริยาตอบกลับสื่อได้

ตัวอย่างกิจกรรมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อในเยาวชน

- ▶ วิเคราะห์โฆษณาจากสื่อและช่องทางต่าง ๆ ที่เปิดรับ
- ▶ วิเคราะห์ข่าวสารที่เป็นกระแสจากข่าวออนไลน์ในรอบสัปดาห์
- ▶ วิเคราะห์จากกิจกรรมอ่านฉลาก หีบห่อ บรรจุภัณฑ์ของขนมกรุบกรอบ น้ำหวาน น้ำอัดลม น้ำชาเขียว
- ▶ สำรวจปัจจัยเสี่ยงจากร้านค้า รอบสถานศึกษา รอบชุมชน
- ▶ สำรวจกิจกรรมการสื่อสาร กิจกรรมการตลาดของสินค้าหรือบริการที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นเยาวชน

แผนงานสื่อศิลปวัฒนธรรมสร้างเสริมสุขภาพ

ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ Media literacy Skill

อ.दनัย หวังบุญชัย

เมษายน 2561

